

**DET KONGELEGE
UTANRIKSDEPARTEMENT**

Miljø- og utviklingsministeren

Leder Anders Anundsen

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite

Stortinget

0026 Oslo

Jeg viser til ditt brev av 18.mars 2010 vedrørende oppfølging av korrupsjonssaker i bistandsprosjekter hvor det anmodes om svar på tre konkrete spørsmål knyttet til samme tema.

Svarene på henvendelsen følger vedlagt.

Med vennlig hilsen

Erik Solheim

Miljø- og utviklingsminister

Spørsmål 1:

”Kan miljø- og utviklingsministeren gi en oversikt over de saker som er innkommet som tips med hensyn til karakter og omfang – og hva man har foretatt seg i de enkelte saker.”

Svar 1:

Pr. idag er antallet saker som er registrert av departementet 203. 78 av disse er avsluttet. Av de gjenværende 125 sakene dreier 70 seg om saker med tilknytning til bilaterale bistandsprosjekter, 28 saker hvor EØS-midler er berørt, 14 saker relateres til multilaterale institusjoner/organer og de resterende 13 er av ulike kategorier.

Til nå har det blitt tilbakebetalt beløp i 20 saker på til sammen 10.703.028 NOK. I ytterligere 16 saker er det fastslått hvor stort beløp som bør tilbakebetales, men det er ikke enighet om tilbakebetalingen enda. Samlet utgjør dette omlag 41.402.000 NOK. Av de 203 saker som er innmeldt til nå, er 21 saker enten anmeldt til påtalemyndighetene, eller påtalemyndighetene er informert om begrunnet mistanke. Departementet på sin side er blitt stevnet for Oslo Tingrett i en sak. Utfaller var full frifinnelse.

Listen over saker avspeiler varierende grad av mislighold. 24 innkomne tips om mistanker har vist seg å være ubegrunnede. Blant de øvrige sakene varierer beløpsstørrelsen fra noen få tusen kroner til noen millioner. En sentral oppgave er å avkrefte eller bekrefte mistanken som er fremsatt. I kompliserte saker vil dette som oftest medføre bruk av ekstern ekspertise, som uavhengige og anerkjente revisjonsfirmaer, og at det tar tid å avklare fakta i sakene.

Departementet har, etter en åpen anbudsrunde, inngått en treårig kontrakt med firmaet G-partner, som utenriktjenestens eksterne varslingskanal. Ved starten av denne ordningen (2007) var dette den hyppigst benyttede kanalen for varsling om mulige misligheter. Fra midten av 2008 har det store flertall av saker kommet gjennom utenriktjenesten, dvs både fra ambassadene, Norad og Fredskorpset. Det forventes at Norfund vil ha på plass sin ordning for rapportering til departementet i løpet av inneværende år.

Den raske veksten i antall saker skyldes flere forhold. Blant de viktigste er trolig at Regjeringen har styrket bekjempelsen av korrupsjon i bruken av bevilgede midler, jfr. nulltoleransen for korrupsjon i St.prp.1 (2006-2007). Som en oppfølging av Reglement for økonomistyring i staten (2003) ble bestemmelsene om internkontroll tatt inn i Hovedinstruks for økonomistyring i utenriktjenesten. Dette er fulgt opp med utvikling av styrkede retningslinjer og reglement internt i departementet. Erfaringsformidling har også bidratt til at årvåkenheten og kompetansen rundt korrupsjonsproblematikken er blitt større. Også internasjonalt har bekjempelsen av korrupsjon fått økt oppmerksomhet og prioritering. Det er grunn til å tro at det økende antall saker som departementet har fått kjennskap til, i hovedsak skyldes slike forhold. Med økte ressurser og

styrket kompetanse har departementet fått muligheter til å gripe inn og avdekke korrupsjon på en langt mer effektiv måte enn tidligere.

Deler av de midler departementet disponerer til bistand blir kanalisert gjennom globale, regionale og multilaterale ordninger eller institusjoner. Kontrollen med slike midler utøves primært av ansvarlige administrative organer i den enkelte ordning/institusjon. Derfor er det viktig at vi fra norsk side har best mulig innsikt i hvordan denne kontrollen utøves. Departementet har igangsatt en systematisk gjennomgang av kontrollsystemene til de største multilaterale og globale institusjoner som mottar norsk støtte.

Spørsmål 2:

”Riksrevisjonen siste undersøkelser av norsk bistand (Dokument nr. 3:11(2005-2006) Riksrevisjonens undersøkelse av integreringen av likestilling i norsk bistand til Nicaragua og Uganda og Dokument nr. 3:2 (2008-2009) Riksrevisjonen undersøkelse av effektiviteten i norsk humanitær bistand) er kritiske til forvaltningen av bistandsmidlene hvor det fokuseres på svakheter innen finansiering, koordinering og involvering av lokale aktører og svakheter i departementets kvalitetssikring. Kan statsråden opplyse om hvilke grep som er tatt i etterkant av disse sakene og på hvilken måte Stortinget er holdt informert om tiltakene?”

Svar 2:

Jeg møtte 13. februar 2008 i åpen høring i Kontroll- og konstitusjonskomiteen om departementets håndtering av bistandsområdet og rutiner ved mistanke om korrupsjon og mislighet. Ved den anledningen fikk jeg mulighet til å redegjøre for politikken regjeringen følger og det system vi da hadde etablert for å bekjempe korrupsjon. Jeg mener at vi nå har et opplegg som setter oss i stand til på en langt bedre måte enn tidligere å både forebygge og kontrollere bruken av bistandsmidler. Viktige elementer i de forbedringer i struktur, kapasitet og rutiner som er gjennomført er det søkt redegjort for nedenfor.

Ambassadenes oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger har vært underlagt en grundig faglig kvalitetssikring, ved at departementet og Norad har fått tilført styrket kompetanse innenfor kvinner/likestilling.

Samtidig har departementet styrket rutinene for sin kvalitetssikring av stasjonenes bistandsforvaltning. Dette skjer blant annet gjennom den årlige planleggings- og rapporteringssyklusen, og gjennom faste rutiner for at Norad kvalitetssikrer avtaledokumenter og vurderer programdokumenter.

I oppsettet for kvalitetssikring inngår det et rullerende opplegg for forvaltningsgjennomganger hvor det foretas en helhetlig gjennomgang av de ulike sider ved forvaltningen. Eksempler på dette: Forvaltningen ved ambassaden i Kampala ble gjennomgått våren 2008. Ny gjennomgang er

planlagt våren 2011. Forvaltningsgjennomgang av ambassaden i Managua ble foretatt våren 2007. Ny gjennomgang er planlagt våren 2010. Det er p.t. under utarbeidelse revidert mandat for forvaltningsgjennomgangene hvor resultatoppfølging, risikovurdering og forebygging av økonomisk mislighold skal få ytterlige fokus.

De seinere år er arbeidet med effektivisering av bistandsforvaltningen gjennom fokusering og konsentrasjon gitt prioritet. Virkemidlene her er bl.a. å redusere antall enkeltavtaler, konsentrere porteføljesammensetning ved den enkelte stasjon om færre sektorer, og å samle forvaltning av støtte til frivillige organisasjoner i Norad.

Departementet etablerte i november 2007 Sentral kontrollenhet. Mandatet for denne enheten er blant annet å utgjøre den sentrale enhet for saker hvor det varsles om mistanke om økonomiske misligheter. Sentral kontrollenhet utfører sin kontrolloppgave på vegne av utenriksråden. Departementet har, etter forslag fra Riksrevisjonen, etablert en liste over alle saker som blir meldt inn til Sentral kontrollenhet hvor det er tips eller mistanke om korrupsjon i håndteringen av midler Stortinget har stilt til disposisjon for departementet. Denne listen gir således en oversikt over mistanker som også retter seg mot bruken av andre midler enn de som går til bistandsprosjekter, slik det er vist til i Svar 1. Departementet har nedlagt betydelig arbeid med å effektivisere tilskuddsforvaltningen og kvalitetssikre at de ulike ordningene blir forvaltet i tråd med lover og regler. Prosjektet har utarbeidet håndbøker som gjelder for all tilskuddsforvaltning i utenriksstjenesten, inkludert ambassadene og Norad. Håndbøkene presiserer at det for alle tilskudd om støtte skal gjøres en individuell risikovurdering. Krav til oppfølging og kontroll av tilskuddsmottaker skal tilpasses risikovurderingen. Der risiko for misligheter eller for manglende resultatoppnåelse er høy, skal krav til oppfølging og kontroll av tilskuddsmottaker skjerpes tilsvarende.

I tilskuddsbrevene er det tatt inn standardiserte antikorrupsjonsformuleringer:

"Tilskuddsmottaker plikter å innrette virksomheten på en slik måte at korrupsjon, misbruk av midler og uregelmessigheter motvirkes. Videre plikter Tilskuddsmottaker i utøvelsen av virksomheten som omfattes av denne avtalen ikke å akseptere noen form for gave, tilbud, betaling eller fordeler som innebærer lovstridig eller korrumpert praksis.

Tilskuddsmottaker skal underrette tilskuddsforvalter, uten unødig opphold, om indikasjoner på korrupsjon og misbruk av norske midler som tilskuddsmottaker blir oppmerksom på under gjennomføringen av prosjektet."

Arbeidet med å utarbeide harmoniserte ordningsregelverk for alle departementets tilskuddsordninger er i slutfasen. Ordningsregelverkene presiserer bl.a. krav til oppfølging, kontroll og evaluering av den enkelte tilskuddsordning. Alle ordningsregelverkene presiserer at hensyn til anti-korrupsjon skal ivaretas i alle tiltak og positive anti-korrupsjonskomponenter skal søkes integrert i tiltak der det er relevant. I tillegg inneholder ordningsregelverkene følgende klausul om økonomiske misligheter:

"UD praktiserer nulltoleranse for økonomiske misligheter. Begrunnet mistanke om økonomiske misligheter skal uten ugrunnet opphold rapporteres og følges opp i tråd med de til enhver tid gjeldende "Retningslinjene for håndtering av mistanke om økonomiske misligheter" for utenriktjenesten. Overføringer skal i utgangspunktet vurderes stanset inntil saken er utredet og faktagrunnlaget er avklart. Midler som er dokumentert misligholdt, skal tilbakebetales til Statskassen via UD. Spørsmålet om straffeforfølgning skal vurderes."

Det elektroniske forvaltningsverktøyet PTA (PlanTilskuddAvtale) er inført for alle departementets tilskuddsordninger. Dette bidrar til økt kontroll og styrket løpende oversikt over planlagte og gjennomførte tiltak. Norad som fagetat har en sentral rolle i kvalitetssikring og rådgivning innen tilskuddsforvaltning og resultat- og risikostyring, og brukes aktivt av ambassadene og departementet.

Via Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS) gis det kontinuerlig kurs i tilskuddsforvaltning og spesialkurs i økonomistyring og i resultat- og risikostyring i prosjekter og programmer. Det arbeides med et eget kurs i risikostyring som bl.a. skal ha fokus på korrupsjonsforebygging.

Tiltakene er omtalt i St.prp. 1 (2008-2009) og Prop. 1 S (2009-2010), under Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen.

Stortinget ble gjennom St.meld. nr. 13 Klima, konflikt og kapital (2008-2009) informert om de overordnede føringer for og hovedkomponenter i arbeidet med kvalitetssikring av bistanden; jfr. avsnitt 7.8 "Norsk bistand: Resultater, kvalitetssikring og forbedringsmuligheter." Det vises også til Innst. S nr. 269 (2008-2009) og til Prop. 1 S (2009-2010) programområde 03 Internasjonal bistand hvor det er en nærmere omtale av bistandsbudsjettets struktur (kap 7.5 Budsjettetstruktur, s 38).

Jeg vil videre vise til St.meld. nr 40 (2008 -2009) Norsk humanitær politikk og Innst. S. nr. 307 (2008 – 2009). Denne meldingen gir vedlegg 1 en konkret oppfølgingsplan som departementet har lagt til grunn for det videre arbeid med denne type saker. Samtlige tiltak i planen er enten påbegynt eller gjennomført

Spørsmål 3:

"Hvilke instruksjoner er gitt til våre ambassader og utenriksstasjoner mht prioritering av kontroll av bistandsmidler?"

Svar 3:

I det årlige tildelingskrivet og føringene som blir gitt i forbindelse med oppdatering av stasjonenes treårige planer har stasjonene fått klare instruksjoner om at det i planleggingen av

bistandsporteføljenes sammensetting og i forvaltningen av tilskuddsmidler skal legges stor vekt på vurdering og håndtering av risiko, og at det skal praktiseres nulltoleranse for økonomiske misligheter¹.

Retningslinjer for håndtering av mistanke om økonomiske mislighetssaker i utenrikstjenesten og Norad trådte i kraft i januar 2008. En veileder for samme ble sendt alle utenriksstasjonene i september 2008. Disse er blitt oppdatert og slått sammen til ett dokument og ble sendt alle utenriksstasjoner i desember 2009. De oppdaterte retningslinjene er oversatt til engelsk, fransk, tysk, spansk og portugisisk og vil bli lagt ut på UDintra i nærmeste fremtid.

De nye håndbøkene for tilskuddsforvaltning og harmoniserte ordningsregelverk er distribuert til ambassadene. Alt utreisende personell må gå på kurs i tilskuddsforvaltning med fokus på regelverk og resultat- og risikovurderinger. Det har også vært avholdt kurs via regionale samlinger og støttebesøk på ambassadene.

¹ Stasjonen skal praktisere nulltoleranse for økonomiske misligheter i forvaltningen av tilskuddsmidler så vel som driftsmidler. Alle mistanker om økonomiske misligheter skal meldes til Sentral kontrollenhet i UD umiddelbart og følges opp i samarbeid med fagavdeling i UD/Norad og Sentral kontrollenhet, jfr retningslinjer for håndtering av mistanke om økonomiske misligheter. Nulltoleransen innebærer at midler som er dokumentert misligholdt, skal tilbakeføres til statskassen og spørsmålet om straffeforfølgning skal vurderes. Beslutningen om å gå til slike skritt vil bli tatt av departementet.